

Lax och laxöring i Nybroån

Av Nils Ehnbohm

Alla våra skånska åar torde en gång i tiden ha varit rika på laxfisk och även från Skåne berättas den gamla historien om städjekontraktet, som befriade pigor och drängar från att äta lax mer än 3 gånger i veckan. Dock tycks laxen då som nu värderats högt i mindre lantliga sammanhang, vilket framgår av Lunds stifts herdaminnen, där det citeras ett brev från prästen i Näraby vid Nybroån 1698. Han skriver till biskopen i Lund och ber om hjälp att rädda den förfallande kyrkan och slutar: »Een lijten lax ödmiucheligt öfwersändes medh bönfallan detta ringa måtte så gunstigt uptages, som dhett wällment praesenteras.»

Detta torde vara den första kända gången, då laxen i Nybroån förekommer i skrift. Sedan har Nybroålxaxens öden skiftat och tydligen har även gamla tider kunnat fresta fiskbestånden hårt, för på 1880-talet bildades en förening, som tog till sin uppgift att genom yngeluppfödning och utsättning »återupprätta laxöringbeståndet i Nybroån».

Den nya tiden med sin »standardökning» och sina bekvämligheter m.m. medförde emellertid nya påfrestningar och i slutet av 40-talet, då slakterier, stärkelse-, jäst- och sockerfabriker blomstrade längs ån och inga effektiva lagar fanns mot utsläpp och föroreningar från gårdar, industrier och enskilda, hade öringbeståndet nedgått till små relikter av foreller i åns tillflöden, medan all vandring upphört.

År 1949 bildades Ystadortens Fiskevårds- och Sportfiskeförening och även denna har till sin första uppgift att »återupprätta laxöringbeståndet i Nybroån». Vårt föredöme var Skånska lax- och laxöringsföreningen, som då redan arbetat några år i Kävlingeån. Stöd och råd fick vi vid starten av dåvarande fiskeriintendenten dr. O. Olofsson i Lund, numera redaktör för denna tidning.

Utsikterna ansågs av experterna icke vara ljusa, men entusiasmen och arbetsviljan var det inget fel på. Det var stora uppgifter som väntade, hur stora visste vi inte då. Först gällde det att förvärva fiske- och arbetsrätt inom en betryggande del av ån från mynningen och uppåt. Detta hade sina besvärligheter, men sedan Kronan givit med sig och Högestads gods lämnat sitt medgivande kom vi igång, och så småningom hade föreningen skaffat sig fiskerätt på en sträcka av 3 mil från mynningen med några få undantag.

Därefter gällde det att decimera fiskfienderna, skaffa och utsätta yngel, bygga vandringsvägar och nerbringa föroreningarna.

Fiender voro först och främst gädda, lake och stensimpa samt utter och så småningom även mink. För att kunna bekämpa gäddor och annan ogräsfisk lyckades vi erhålla tillstånd till elektriskt fiske och härigenom ha vi kunnat hålla dessa fiender i schack. Men har man börjat med detta, måste man fortsätta regelbundet, då annars balansen i fiskbeståndet lätt rubbas. Så snart vädret och vattenståndet tillåter på våren och helst före gäddleken, utföres elfiske på en sträcka av c:a 2 mil. Detta för att hindra leken och för att rensa ån från fiender före utvandringen i maj. Helst bör operationen sedan göras om en gång före midsommar, innan växtligheten i ån blivit för kraftig. Det är arbetsamt men mycket intressant, då det ger många erfarenheter och upplysningar om fiskens vanor. Resultatet har också blivit, att huvudbeståndsdelen av fisk i ån nu är laxöring.

Svårare att rå på har utter och särskilt mink varit. Uttern förekommer dock mera sporadiskt och största antalet fångade uttrar har varit 5—6 per år. Minken har emellertid tidvis varit mycket besvärlig och 1960—61 fångades icke mindre än 55 st. Detta förbättrade situationen betydligt, men nu synes stammen ha vuxit till igen, och nya krafttag måste tas. Emellertid synes inte uttern trivas tillsammans med minken, då utterbeståndet har gått ner. Däremot tycks minken inte ha några svårare fiender.

Yngelanskaffningen var i början huvudsakligen ett ekonomiskt problem. Då vi hade bättre tillgång till arbetskraft än till pengar, beslöt vi oss för att bygga och driva en egen kläckningsanstalt. Detta skedde också och under ett antal år kläcktes där upp till 150.000 yngel per år. Därefter inträffade en totalkatastrof genom förorening av kläckningsvattnet, och då arbetet med kläckningen började bli betungande medan ekonomin förbättrats, övergingo vi till att köpa yngel från anläggningen i Haväng. Under de 17 år som föreningen arbetat har c:a 2 1/2 milj. yngel utsatts och dessutom c:a 15.000 försträckta ungar. Under de sista 2 åren har det varit svårt att få köpa yngel och därför har en av våra medlemmar nu byggt en liten fin kläckningsanläggning i en sidobäck till ån, som han tror skall bli mycket litet arbetskrävande. Rom skall vi taga från egen uppgångsfisk och anläggningen